

capabilă de „fapte stimate”, „modestă” etc. (l-am citat din nou pe poetul Vadim Tudor). Mitul Bărbatului se completează cu mitul Savantei de renume mondial, om politic, cetățean, soție iubitoare. Acest cuplu idilic ar fi trebuit să inspire iubire, să ofere un model, să însuflețească, să creeze un curent de simpatie-angajament pentru toți.

Adrian Neculau

Septimiu Chelcea

Psihologie socială. Zece lecții,
București, Editura Economică,
2005 (223 p.)

Manualul lui Septimiu Chelcea nu este numai un curs teoretic, ci și un curs ce utilizează exemple din viața de zi cu zi în vederea mai bune unei înțelegeri a teoriilor și conceptelor aduse în discuție. Volumul reunește zece teme sau, după cum o arată și titlul, zece lecții de psihosociologie ce îi oferă cititorului o bază solidă de cunoaștere și un ghid în vederea aprofundării cunoștințelor despre o temă sau un subiect din psihologia socială. „Cu bună știință”, sublinia autorul, „unele teme precum *comportamentul agresiv* sau *reprezentările sociale* nu au fost abordate datorită existenței unor referințe semnificative în literatura de specialitate din România. Dorința de a cuprinde cât mai bine temele majore și de actualitate de psihosociologie l-a făcut pe Septimiu Chelcea să concentreze cercetările semnificative din domeniu, expunând aproape cronologic teoriile, definițiile, experimentele de laborator ori cercetările de teren desfășurate de-a lungul timpului.

În primele două capitole se face referire la psihosociologie ca la un domeniu de studiu interdisciplinar, explicând rolul

și importanța ei în înțelegerea interacțiunilor sociale. Mai mult, se face o trecere în revistă a studiilor și cercetărilor efectuate în România și la nivel internațional. Definițiile date de autor psihologiei sociale au la bază informații precise și de înalt nivel calitativ (*Social Psychologists Directory*) pentru a îndepărta, pe cât posibil, divergențele cu domeniile adiacente. De asemenea, explicitarea exactă a diferențelor dintre „psihologia socială sociologică” și cea „psihologică” întregeste modelul comprehensiv propus de Septimiu Chelcea. În capitolele trei și patru sunt discutate pe larg „comportamentul colectiv” și „comportamentul prosocial” din perspectiva proceselor și teoriilor explicative (teorii sociologice – cu referire la norma responsabilității și cea a reciprocității; teorii psihologice – raportări la teoria cost-beneficiu; și teorii biologice, un loc central ocupându-l sociobiologia – p. 66). Făcând trimitere la cercetătorul american John F. Dovidio, autorul reamintește etapele de după 1960, când a existat un interes deosebit pentru studierea comportamentului prosocial. Aceste etape, în ordine cronologică, au inclus studii privind normele responsabilității și reciprocității, pentru ca ulterior, „la începutul deceniului al optulea, cercetările să se orienteze pe descifrarea apatiei spectatorului; identificarea factorilor care inhibă comportamentul de ajutorare a constituit tema principală a studiilor de la jumătatea anilor '70-'80; în deceniul al nouălea s-a studiat, în principal, când (în ce condiții) și de ce (ce factori determină) își acordă ajutor oamenii; în fine, cercetările de după 1990 s-au concentrat în direcția clarificării motivației comportamentului prosocial” (pp. 56-57). Interșanjabilitatea folosirii termenilor *altruism*, *comportament de ajutorare*, respectiv *comportament prosocial* lămurește problema diferențierii, cu toate că particularitățile conceptuale intervin în mod frecvent,

mai ales în ceea ce privește comportamentul prosocial și altruismul (p. 57). Despre „influența socială” și „psihosociologia grupurilor” se discută în capitolele cinci și șase.

În orice grup există norme, reguli ce trebuie urmate întocmai. Pot fi formale sau informale. Relațiile interpersonale dintre colegi, prieteni, șefi sau subordonați ori, și mai larg, a activităților sociale sunt explicate prin intermediul manipulării comportamentale, obedienței și conformării. Acestea completează factorul normativ ce influențează procesul decizional grupal, rezultând, astfel, efectele de normalizare și polarizare. Mai mult decât atât, în unele cazuri, procesul decizional se patologizează, concretizându-se în gândire de grup (I.L. Janis, 1972). Schimbarea riscului decizional (*risky shift* – J. Stoner, 1961), schimbarea prudentă (*cautious shift*) și schimbarea alegerii (*choice shift* – A. Michener și M. Wasserman, 1995) sunt alte aspecte ce caracterizează decizia grupală și completează expunerea autorului.

În capitolele șapte și opt sunt analizate, pe rând, „schimbarea atitudinală”, relația existentă între atitudini și comportamente, dar și „zvonul” ca mijloc de comunicare și, de ce nu, de transmitere a informației. „Șoaptele de altă dată” constituie, în concepția autorului, modele explicative utile în înțelegerea propagării și a evoluției zvonurilor în perioada comunistă. Concluzia lui Septimiu Chelcea este aceea că „zvonurile sunt creații colective și au funcții și disfuncții sociale. Chiar dacă unele au o sursă de lansare bine sau – cel mai adesea – rău intenționată; prin retransmisii succesive, amprenta personalității colportorilor se imprimă adânc în conținutul lor, cu atât mai mult în cazul zvonurilor emergente, rezultat al «tranzacției colective», prin punerea laolaltă a resurselor intelectuale ale grupurilor umane în vederea interpretării unor evenimente

importante, dar ambigue, despre care lipsesc informațiile oficiale” (pp. 156-157).

Capitolul nouă aduce în discuție „memoria socială” ca proces psihic. Autorul pleacă în analiza sa de la definițiile memoriei sociale, explicând trecerea de la „memoria individuală” la cea „colectivă” sau „socială”. Astfel se disting o serie de teorii: a cadrelor sociale ale memoriei, teoria structurării memoriei de către cultură și interese, cea a disonanței cognitive sau a atribuirii, modelul covarianței. În fine, autorul discută despre *self*, luând ca exemplu „*self*-ul românesc în tranziție”. În acest capitol descoperim că imaginea propriei persoane depinde foarte mult de interacțiunea cu ceilalți și, de cele mai multe ori, se dezvoltă „prin exercițiul de a ne privi pe noi înșine din perspectiva altor persoane, a societății ca întreg” (p. 188). Capitolul se încheie cu aplicabilitatea „Efectului Muhammad Ali” în societatea românească.

Citind acest manual, mărturisesc că informația clară pe care o transmite nu are cum să nu ajungă în fața cititorului așa după cum își dorește Septimiu Chelcea: să fie un factor evaluator și investigator care să mijlocească relațiile interpersonale dintre oameni.

Octavian Rujoiu

Septimiu Chelcea,
Loredana Ivan și Adina Chelcea
Comunicarea nonverbală :
gesturile și postura, București,
Editura Comunicare.ro (234 p).

Lucrarea celor trei psihosociologi poate fi privită și ca o expresie a tendinței normale a oricărui subdomeniu al științei de a se elibera de sub hegemonia „normalului tematic” ce se instaurează la un moment dat în știință. E adevărat, în calitate